

AHLÂK VE BAŞKASI

MODERN FELSEFE VE İSLAM DÜŞÜNCESİNDE ÖTEKİ

AHLÂK VE BAŞKASI

MODERN FELSEFE VE İSLAM DÜŞÜNCESİNDE ÖTEKİ

Editörler

Lütfi Sunar & Selami Varlık

ilem
KİTAPLIĞI

Yayın No.: 1647
İLEM Kitaplığı No.: 19
İslam Ahlâk Düşüncesi Serisi No.: 12
ISBN: 978-605-320-554-8
© 1. Basım, Ocak 2017

ilem
KİTAPLIĞI
ilem.org.tr

nobel
nobelyayin.com

Ahlâk ve Başkası: Modern Felsefe ve İslam Düşüncesinde Öteki
Lütfi Sunar & Selami Varlık

Copyright 2017, NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD. ŞTİ. SERTİFİKA NO.: 20779

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti'ne aittir. Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Dizi Editörü: Ömer Türker

Yayıma Hazırlayan: Firdevs Bulut
Redaksiyon: Kasım Çakırkaya
Sayfa ve Kapak Tasarımı: Furkan Selçuk Ertargin
Baskı ve Cilt: Sarıyıldız Ofset Amb. Kağ. Paz. San. ve Tic. Ltd Sertifika No.: 23593
İvedik Ağaç İşleri San. Sit. 1354. Cad. 1358. Sok. No.: 31 Ostim / ANKARA

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Sunar, Lütfi & Varlık, Selami

Ahlâk ve Başkası: Modern Felsefe ve İslam Düşüncesinde Öteki / Lütfi Sunar & Selami Varlık
1. Basım, 232 s., 13,5 x 19,5 cm
Kaynakça ve dizin var
ISBN 978-605-320-554-8
1. Ahlâk 2. Öteki 3 Başkası

Genel Dağıtım: ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Sipariş: -siparis@nobelyayin.com
Telefon: +90 312 278 50 77 - Faks: 0 312 278 21 65
e-satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
Bilgi: www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım: Alfa, Arasta, Final, Kıda, Prefix, N-T Mağazaları ve Gökkuşluğu Dağıtım

NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD ŞTİ.
Ankara Büro: Mithatpaşa Cad. No.: 74/4 Kızılay ANKARA
Tel: +90312 418 20 10 Faks: +90312 418 30 20
Hobyar Mah. Cemal Nispeti Sk. Ferah Han No:16/62 Kat:1
Çalgıoğlu-Fatih İSTANBUL Tel-Faks: +90212 513 13 04
nobel@nobelyayin.com - www.nobelyayin.com

İçindekiler

Takdim	7
Teşekkür	9
Ahlâk ve Ötekini Tartışmak <i>Lütfi Sunar</i>	11
Giriş: Başkası ve Pratik Hikmet <i>Selami Varlık</i>	21
Birinci Bölüm: Aynılığa İndirgenemez Başkalık	
Leylâ, Mecnun, Mevlâ ve Tekillik <i>Ahmet Ayhan Çitil</i>	37
Ötekine Yönelik Etik Refleksiyonun İmkânı Olarak Dekonstrüksiyon <i>Kasım Küçükalp</i>	61
Metafizik Bir İmkân Olarak Etik: Levinas'ta Başkası ve Başkalık <i>Özkan Gözel</i>	89
İkinci Bölüm: Toplumsal Bağlam ve Başka Ahlâklar	
Ricoeur'de Başkalık ve Ahlâklar Çatışması <i>Selami Varlık</i>	109
İskoç Ahlâk Teorisi ve Öteki: Aydınlanma ve Avrupamerkezci Modernitenin Oluşumu <i>Lütfi Sunar</i>	129

Üçüncü Bölüm: İslam Ahlâkında Başkalık

Ahlâkî Tecrübenin İnşasında Başkanın Rolü <i>Ömer Türker</i>	165
İslam Ahlâk Felsefesi Açısından “Ötekiyle Yaşama Ahlâkı”: Adalet, Muavenet, Ülfet <i>Cafer Sadık Yaran</i>	191
Kur’an’da Ahlâki Perspektif ve Başkası Sorunu <i>Burhanettin Tatar</i>	205
Dizin	223
Yazarlar Hakkında	229

Takdim

Ahlâk alanı geniş bir ilimler ağını ilgilendirmektir. Bizatihi pratiğe dönük sonuçlar vermesi her an ortaya çıkan eylemlerle onu ilişkili kılar-ken, yapılacak eylemin bilgisi ve ona dair meselelere dönük düşünce üretimi ise teorik olan yöne işaret eder. Pek çok alanı ilgilendirmesi ve insan eylemleriyle olan irtibatı sebebiyle ahlâk disiplini, derinlemesine incelenmeyi hak etmektedir. Bugüne dair düşünce üretecek bizlerin sahih bir birikimi tesis edebilmemiz ise öncelikle İslam düşüncesi içerisindeki ahlâkı tüm yönleriyle bilmemizi gerekmektedir.

Bu amaca binaen 2013 yılından itibaren bünyesinde yer alan kurumlara strateji ve politika üreten bir kurum olan İLKE İlim Kültür Eğitim Derneği ve İlmi Etüdler Derneği (İLEM) olarak İslam Ahlâk Düşüncesi Projesi'ni başlattık. 2016 yılı itibariyle dördüncü yılını tamamlayacak olan projede çok sayıda faaliyet ve yayın gerçekleştirildi. Geniş katılıma açık olan Ahlâkın Temeli ve Ahlâkî Müeyyide Üzerine Konuşmalar Dizisi'nde alana dair önemli sorunlar masaya yatırıldı. İslam ahlâk düşüncesinin temel özellikleri, ahlâkî önermelerin kaynağı ve İslam düşüncesinde ortaya çıkmış mizaç teorileri hakkında nitelikli sunumların yapıldığı yuvarlak masa toplantıları düzenledik. Bunun dışında daha özel konular üzerine çalıştaylar gerçekleştirdik. Böylece alanın daha önce üzerinde durulmayan meselelerine dair nitelikli katkılar ortaya çıktı. Konuşmalarda ve yuvarlak

masa toplantılarında yapılan sunumlar projede yer alan akademisyenler tarafından makaleye dönüştürülerek kitaplarda yayımlandı. Ayrıca müteahhir dönem ahlâk düşüncesini takip etmek adına büyük bir kıymeti haiz olan *Şerhu'l-Ahlâki'l-Adudiyye* geleneğini takip edebileceğimiz yedi ayrı şerhi proje içerisinde yayımladık. Böylelikle ilgili literatürü takip etmek isteyen araştırmacıların istifadesine sunmuş olduk. Öte yandan proje kapsamında miladi 8. yüzyıldan 19. yüzyıla gelinceye kadar ahlâk alanında yer alan yazma eserlerin tamamının kataloglamasını yaptırarak. Bu önemli çalışma ile ahlâk alanına dair tüm birikimi bir arada görme imkanına kavuştuk. Bir hafıza tazeleme olarak da görülebilecek bu çalışma ile ahlâka dair yapılacak yeni araştırmalara ciddi bir ivme kazandırmış olduk.

Elinizde bulunan *Ahlak ve Başkası* adlı eser, proje içerisinde gerçekleştirilen iki çalıştayın genişletilmiş bir çıktısıdır. Bu kitapta ötekine müdahale ve ötekiyle birlikte anlama bağlamında ahlâkın konumunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda kitapta konuyu gerek modern felsefedeki başkası/ötekilik ile ilgili ana tartışmalar gerekse İslam düşüncesi çerçevesinde ele alan yazılar yer almaktadır. Böylece genel ve karşılaştırmalı bir perspektifin yanı sıra, yeni bir yaklaşımın oluşturulması da hedeflenmektedir.

Bu vesileyle çalıştaylara ve bu kitaba emeği geçen proje koordinatörü Ömer Türker'i; kitapları yayıma hazırlayan Kübra Bilgin Tiryaki'yi, kitabın editörleri Lütfi Sunar ve Selami Varlık'ı verdikleri emeklerden ötürü tebrik ediyorum. İLKE ve İLEM olarak yürüttüğümüz bu projenin nitelikli çalışmalara vesile olmasını temenni ediyorum.

Davut Şanver
İLKE Başkanı

Teşekkür

Tüm çalışmalarda olduğu gibi bu eserde ciddi bir kolektif emeğin ve katkının neticesinde meydana çıktı. Ahlâk ve Başkası Çalıştayları 4 yıldır İLKE İlim Kültür Eğitim Derneği'nde yürütülen İslam Ahlâk Düşüncesi Projesi kapsamında gündeme geldi. İslam ahlâk düşüncesinin temel eser, kavram ve meselelerini gündeme getiren ve yoğun bir araştırma ve yayın sürecini içeren bu proje ülkemizde teorik ve pratik ahlâk sahasında gerçekleştirilen en önemli çalışma olma özelliğine sahip. Bu proje kapsamında ahlâkın tanımı, ahlâkın temeli, ahlâki müeyyide, vicdan, niyet ve insan tanımı gibi pekçok temel konuyla ilgili çok sayıda konferans, yuvarlak masa toplantısı, çalıştay ve seminer tertip edildi ve eserleştirildi. Ayrıca çok sayıda telif, tercüme, tahkik, monografi ve derleme eser yayımlandı. Bu çalışmalar devam ederken çağdaş felsefedeki güncel tartışmalardan hareketle ahlâkın kavramsallaştırılması ve anlamının kurulmasında ötekinin merkezi bir konumda olması bağlamında iki çalıştay düzenleme fikri gündeme geldi. Bu fikri gündeme getiren proje koordinatörü Ömer Türker'e çok teşekkür ederiz.

Türkiye'de ahlâk konusu gittikçe ilgi gören bir alan olmasına rağmen henüz yeterince çalışılan konulardan birisi değildir. Dolayısıyla konuyla ilgili geniş çaplı bir tartışma zemini oluşturmak çalışmaya bildiri sunan isimlerin özverisi ile gerçekleşti. 11 Nisan 2015 ve

7 Kasım 2015 tarihlerinde gerçekleştirilen iki çalıştayda yazıları bu kitapta yer alan Ömer Türker, Kasım Küçükalp, Ahmet Ayhan Çitil, Özkan Gözel, Selami Varlık ve Lütfi Sunar birer bildiri sundular. Sayısı 30'u bulan alanda önde gelen isimler bildirimleri önceden okuyarak eleştiri ve katkılarını dile getirdiler. Her bir bildirin detaylı bir biçimde konuşulup tartışıldığı bu toplantılar Türkiye'de akademide özlenen paylaşma ve tartışma ortamının oluşumu için güzel bir örneklik teşkil etti. Bu ortamın oluşumuna katkı sağlayan yazarlarımızla ve isimlerini burada sayamadığımız müzakerecilere teşekkürü bir borç biliriz. Ayrıca hazırladığımız kitapta İslam düşüncesinin daha fazla yer bulması gerektiğini düşündüğümüz için bu konuda çalıştaylarda yer almayan iki bildiri eklemeye karar verdik. Burhanettin Tatar ve Cafer Sadık Yaran davetimize olumlu yanıt vererek bu hususta önemli katkılar yaptılar. Hocalarımıza çok müteşekkirimiz.

İLKE ve İLEM sağladıkları destekle bu çalışmaya imkan hazırladılar. Her iki kuruma da ahlâk düşüncesi alanına yaptıkları katkılar için çok teşekkür ederiz. Ayrıca proje ekibi gerek çalıştayların organizasyonu gerekse kitabın yayıma hazırlanması hususunda olağanüstü gayret gösterip önemli katkılar yaptılar. Özellikle Kübra Bilgin Tiryaki'nin çalıştayların organizasyonuna, Firdevs Bulut'un da kitabın yayıma hazırlanmasına verdiği emek her türlü takdirin ötesindedir. Kendilerine editörler olarak çok teşekkür ediyoruz.

Kitabın ahlâk düşüncesinin gelişimine katkı sağlaması, yeryüzünün tüm dışlanan ötekilerine de adalete vesile olması dileğimizle.

Lütfi Sunar & Selami Varlık

13.09.2016 / Üsküdar